

Οι διαστάσεις της επιτυχημένης διακυβέρνησης (Αγάπη Παπαδοπούλου, MTh)

/ [Πεμπτούσία](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://www.pemptousia.gr/?p=182960>]

Ο Μακιαβέλι διαφέρει από τους πολιτικούς θεωρητικούς του Μεσαίωνα, καθώς ως κίνητρο έχει την εγκόσμια επιτυχία και όχι το θείο νόμο και τη μετά θάνατο δικαίωση που επικρατούσαν έως τότε. Το πλαίσιο της εποχής που έζησε, δικαιολογεί τις θέσεις του. Η εποχή του συγγραφέα είναι ένα δεδομένο για να τον κρίνει κανείς[172]. Για να μπορέσουμε να καταλάβουμε βαθύτερα τις προθέσεις μιας προσωπικότητας του παρελθόντος, θα πρέπει να λάβουμε υπόψη μας την εποχή που έδρασε. Να δούμε δηλαδή, όσο πιο αναλυτικά και ενδελεχώς γίνεται, τις ιδέες που κυριαρχούσαν στο περιβάλλον του, τις ανάγκες που έρχεται να θεραπεύσει το έργο του και την ίδια την προσωπικότητα (την παιδεία της, τα γνωστά βιώματά της). Ο Μακιαβέλι συγκεκριμένα οραματίζεται μια ισχυρή διακυβέρνηση, από ηγεμόνες που θα επιδεικνύουν πυγμή κι αποφασιστικότητα, ώστε να είναι σε θέση να εκπληρώσουν τις επιθυμίες του ιταλικού λαού, που

αφορούν την ενοποίηση των κρατιδίων σε ένα μεγάλο και ισχυρό κράτος. Για την καλύτερη κατανόηση του Ηγεμόνα, είναι απαραίτητο να λάβει υπόψη του κανείς την ιστορική πραγματικότητα μέσα στην οποία κινείται. Ο Μακιαβέλι έχει μια ρεαλιστική αντίληψη για τη ζωή και ως κίνητρο έχει την εγκόσμια επιτυχία.

Θεωρεί ότι η ανθρώπινη φύση είναι εγωιστική. Περιγράφει την υπαρκτή αλήθεια ενός πράγματος, δεν πλάθει μια φανταστική πολιτεία. Επιμένοντας στην κακή, αντικοινωνική, αρπακτική και φιλόδοξη πλευρά του ανθρώπου εκτιμά πως τη φύση του ανθρώπου την περιορίζουν οι νόμοι και η κοινωνική ηθική. Οι άνθρωποι έχουν ανάγκη από κανόνες και αξίες, σύμφωνα με τις οποίες πρέπει να ρυθμίζουν τη ζωή τους και να κρίνουν τις ζωές των άλλων. Ο Μακιαβέλι αναφέρει ότι οι κανόνες και οι αξίες υπάρχουν μόνο στη φαντασία των ανθρώπων. Δηλώνει ότι η ζωή που κάνουν οι άνθρωποι υπακούει περισσότερο στη φαντασία και λιγότερο στην πραγματικότητα[173]. Δεν τον ενδιαφέρει ο ηθικός και ενάρετος ηγεμόνας που έχει σχέση με το Θεό, αλλά ο αποτελεσματικός, γι' αυτό και μιλάει για νόμους και όπλα. Απορρίπτει την ηθική, καθώς την ταυτίζει με τη χριστιανική ηθική, την οποία θεωρεί σαν ακατάλληλο σύμβουλο για τη διακυβέρνηση μιας πολιτείας.

Αναφέρει ότι δύο τρόποι υπάρχουν για να κυβερνάει κανείς: με τους νόμους και με τη βία[174]. Η πυγμή του ηγεμόνα λειτουργεί καταλυτικά στην κοινωνική συνοχή και στην πειθαρχία του όχλου και του στρατεύματος, καθώς υπάρχει ο κίνδυνος να φανεί αναποφάσιστος τόσο στον πόλεμο, όσο και στην πολιτική[175]. Χρησιμοποιεί

ως βασικό θεμέλιο των κρατών τους καλούς νόμους και τον καλό στρατό και εναντιώνεται στο μισθοφορικό μοντέλο στρατολόγησης. Ένας ηγεμόνας πρέπει να αποφασίζει άμεσα με σύνεση, αυστηρότητα, προνοητικότητα, ώστε να διατηρήσει την εξουσία του, περιορίζοντας τις πιθανότητες μιας ενδεχόμενης αμφισβήτησής του και για να αποφύγει αναταραχές που οφείλονται στην απληστία, το ψέμα, την αχαριστία και την υποκρισία των ανθρώπων. Σύμφωνα με το συγγραφέα, ο ηγέτης αποκτά κύρος με το να είναι είτε αληθινός φίλος, είτε πραγματικός εχθρός. Σε κάθε διαφωνία, δηλαδή, που προκύπτει στο περιβάλλον του ή στην επικράτειά του, παίρνει θέση καθαρά υπέρ της μιας ή της άλλης πλευράς. Θεωρεί ότι αυτή η τακτική έχει πολύ περισσότερα πλεονεκτήματα από την απλή ουδετερότητα[176].

Ο Μακιαβέλι διακρίνει δύο είδη ηγεμονιών, τις κληρονομικές και τις νέες ηγεμονίες. Δεν ενδιαφέρεται για τις κληρονομικές ηγεμονίες, αλλά για τις νέες. Επικεντρώνεται στην πιθανότητα ενός νέου άρχοντα[177]. Για να διατηρήσει την εξουσία, ο κληρονομικός άρχοντας πρέπει να διατηρεί προσεκτικά τους κοινωνικοπολιτικούς θεσμούς, στους οποίους οι άνθρωποι έχουν συνηθίσει, ενώ ένας νέος άρχοντας έχει το πιο δύσκολο έργο: θα πρέπει πρώτα να σταθεροποιηθεί η πρωτόγνωρή δύναμή του, προκειμένου να οικοδομηθεί μια διαρκής πολιτική δομή. Οι νέες ηγεμονίες κτώνται και διατηρούνται με ίδια μέσα μαζί με αξιοσύνη, με ξένα μέσα μαζί με τη βοήθεια της τύχης καθώς και με την εύνοια τόσο των ισχυρών όσο και του λαού[178]. Θεωρεί ότι η δύναμη και ο εξαναγκασμός δημιουργούν τη νομιμότητα. Τα κύρια θεμέλια κάθε κράτους, νέου ή παλιού, είναι οι καλοί νόμοι και τα καλά όπλα. Όμως δεν μπορούν να υπάρχουν καλοί νόμοι, χωρίς καλά όπλα, άρα όπου υπάρχουν καλά όπλα, θα πρέπει εκεί να υπάρχουν και καλοί νόμοι[179].

(συνεχίζεται)

[172] Βλ. Φίχτε, «Για τον Μακιαβέλι», 1807. trans. fr. Luc Ferry, Παρίσι, Payot, 1981.

[173] Βλ. Γεράσιμος Βώκος, «Ο Μακιαβέλι και η αλήθεια του πράγματος», «Το Βήμα» 14/01/2001.

[174] Βλ. Νικολό Μακιαβέλι, ό. π., σελ. 96.

[175] Βλ. ό. π., σελ. 71.

[176] Βλ. ό. π., σελ. 120.

[177] Βλ. Μ. Π. Εντμόν, «Μακιαβέλι ή η επιτήδεια χρήση της διαφθοράς», μτφρ. Ντ. Αλιβάνιστος, Διαβάζω 186, 1988, σελ. 21-26.

[178] Βλ. Νικολό Μακιαβέλι, ό. π., σελ. 17.

[179] Βλ. Πέρρυ Άντερσον, Το απολυταρχικό κράτος, ό. π., σελ. 165.